

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[Collection Mythologiae libri decem, Venise, Segno della Fontana, 1567](#)[Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre III](#)[Item Mythologia, Venise, 1567 - III, 11 : De Tartaro](#)

Mythologia, Venise, 1567 - III, 11 : De Tartaro

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Venise, 1567 - X \[26\] : De Tartaro](#)

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre III

[Mythologia, Francfort, 1581 - III, 11 : De Tartaro](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre III

[Mythologie, Paris, 1627 - III, 12 : Du Tartare](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre III

[Mythologie, Lyon, 1612 - III, 11 : Du Tartare](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la notice Équipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Présentation du document

Publication Venise, Comin da Trino, 1567

Exemplaire Munich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ),

Res/4 Ant. 50

Formatin-4

langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination 70v°-72r°

Du monde

Toponymes [Tartare \(zone géographique/territoire\)](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière modification le 25/11/2024

Mythologiæ.

miè bonum & Dei amicum esse virum opulentum aut egregiè sceleratum, & Diis hominibusque inuisum illum, qui multa possideat: quoniam nulla diuitiarum præstantia vel bonitatis vel malitiæ patitur mediocritatem. Idem sensisse mihi videntur, qui è turpibus partibus Saturni & ex terra natas esse Erinnyes putarunt. Quid enim Saturnus est, nisi tempus? aut quid pudendæ partes, nisi turpitudines quæ in ipso tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens est, ex quibus nascuntur. Sûnt igitur illæ animi sollicitudines, quæ ob diuitiarum facultatem exurgunt per temporis opportunitatem. Qui Saturni & Eponymæ filias putarunt, nil diuersum ab his sentiebant. Hæc, & quæ dictæ sunt superius rationes, in idem recidunt: nam qui Saturni, qui Noctis, qui Terræ, qui Tenebrarum filias esse Erinnyes arbitrati sunt, solo inter se nomine differebant, re ipsa idem putarunt. Quidam Erinnyas dictas crediderunt, quia imprecationes exaudirent: nam *ai-pis* imprecationes significari inquit, *ai-vas* vero perficere & exaudire. Alii quia in terra habitent, cum *ipa* sit terra, *rai-vas* habitare est. Dicuntur nate Erinnyes die quinto Lunæ, ea ratione quæ dicta est superius. Aeripedes dictæ sunt, quia cum Dei sint ministræ, scelerumque vltices tardè ad impiorum supplicia mitterentur, non enim Deus repente in Sceleratos animaduertit, sed pro tarditate temporis, grauitatem penarum compensat. Aeriuagæ dictæ sunt, quia citissime ad impiorum penas conuolarent vbi Deus aliquos vel publicè vel priuatim punire statuisset. Ego tamen aeriuagas ea de causa fingi crediderim, quia vbi vel pestis, vel fames homines inuadit, vel bellorum motus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente proveniat. Nam hæc tria morborum genera ita sunt inter se connexa, vt ex iisdem parentibus & eodem partu nata sint, quod ita expressit Virg. lib. xii.

10

Hæc Iouis ad solium, & cuique in limine Regis
Apparent; acuuntque metum mortalibus ægris:
Si quando læthum horrificum, morbosve Deum Rex
Molitur, meritas aut bello territat vbera.

20

Dicebantur habitare in vestibulo inferorum, quia solliciti sunt præcipuè animi morientium, grauiusque torquentur recordatione præteritorum scelerum; quod etiam senserunt ii, qui dixerunt illas ad vnam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid est aliud, nisi obscurissimus cordis & conscientiæ recessus, in quo latent hæc cogitationes, & animorum sollicitudines? Quod per hæc significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse ruta, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidus & tranquillous ad omnem fortunæ commutationem perducere, iam explicauimus superius, ac de furiis fatiis, nunc dicendum est de carcere impiorum.

40

De Tartaro.

Cep. XI.

Vbi sceleratorum animæ multis grauisissimisque vitiis contaminatæ per tormenta fuerint cognitæ à iudicibus; quod inter voluptates per cætorum hominum iniurias vixerint, quod patriam prodiderint, quod multos ob diuitias fefellerint, quod propter auaritiam vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deseruerint, quod Deorum immortalium religionem ob pecuniam, cultumue neglexerint, illæ Furiis prædictis traduntur

traduntur in Tartarum deducendæ : qui locus est pœnatum, luce omnino carens, neque inde exire in perpetuum licitum est. Hic Tartarus quod antiquissimus sit locus, omnes affirmant: & Aristophanes Comicus illum Cœtanum cum Nocte, & confusa mundi materia existimavit, ut est in Aibus;

Χάος τε καὶ γαίη, Ἴριβίη τε μέλαινα καὶ τάρταρος ἄρα.
Ἴσ' ἔσθ' ἀήρ, ἐστ' ἑρανος ἤ. ἰριβίη δ' ἐ δαίμων κιδναίη.

Chaos erat & nox, Erebusq; niger primùm, & Tartarus amplus.
Terra nec aer, nec cœlum erat: Erebiq; immensis sinibus.

Hesiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confusa mole, quæ Chaos 10 vocabatur, genitum esse credidisse; ut ex his licet cognoscere;

ἔτι μὲν ἀπὸ τῆς χάος γένετ' αὐτὰ γένετα
Γαί' ἑρῶν ἰριβίη καί τ' ἄρα ἰριβίη δαφάλη ἀἰθ'·
Ἀέρας τε, οἱ ἔχουσι κάρη κείωντος ἰλιόρατο.
τὰ γὰρ ἀρὰ ἠέριοντα μυχῷ χθονὸς ἑρανοῦ.

Ante Chaos natum: post Tellus ampla, Deorum
Firma domus semper, colitur queis culmen Olympi.
Tartaraq; obscura, hæc terra conduntur in ima.

Maximum sanè spatium fuit a Tartaro ad terram, & quanto tellus distat ab ipso cœlo, tantò à terra tartarum distare putarunt, ut expressit idem poeta 10 in his carminibus;

τίστα ἑρῶν ἑρῶν γαίη, ἐστ' ἑρανοῦ δ' ἀπὸ γαίης·
ἴση γάρ τ' ἀπὸ γαίης ἐστ' ἑρῶν ἰριβίη.
ἴση γάρ τ' ἀπὸ γαίης καὶ ἑρῶν χθονὸς ἀέρας
ἑρανοῦ κατὰ δακτύλιον γαίης ἰριβίη.
ἴση δ' ἀπὸ γαίης καὶ ἑρῶν χθονὸς ἀέρας
ἐκ γαίης κατὰ δακτύλιον ἐστ' ἑρῶν ἰριβίη.
πῶς κίρι χθονὸς ἑρῶν ἰλιόρατος ἀπὸ δέ μιν ἐστ'
τριπλοῦν αἰχρονταί·

tum tartarus ipse
Nam patet in præceptis tantum, tenditque sub auras,
Quantus ad æthereum cœli suspensus Olympum,
Ferreæ nam cœlo si incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferreæ mox si incus terra mittatur ab alta,
Tartara vix poterit decima contingere luce.
Aeræ septa tenent isthæc: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici.

30

Qui Tartarus quod obscurissimus sit, indicavit his versibus Homerus in libro Iliadis 1.

ἄρα ἰλιόρα, ἴση δ' ἐστ' ἑρῶν ἰριβίη,
ἴση μάλ', ἑρῶν ἰριβίη καὶ χθονὸς ἰλιόρατος.
ἴση δ' ἀπὸ γαίης καὶ ἑρῶν χθονὸς ἀέρας
ἑρανοῦ κατὰ δακτύλιον γαίης ἰριβίη.

Aut ipsum capiens obscura in tartara mittam,
Sunt vbi sub terris vastissima regna barathri.
Aeræ sunt ibi septa, solumq; ex ære; sub ima
Tantum tellure, hæc quantum quoq; distat Olympo.

40

Hunc autem & Erebum & Chaos esse locum, in quo scelerati homines excruciantur

Mythologia.

cruciantur ita declaravit autor Axiochi; *ὅστις δὲ τὴν τῶν κακουργημάτων ἀνάσσει, ἴσχυται ἅπασιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῖς κακοῖς καὶ χυνοῖς τοῦ τάρταρου, ἵστα χυνοῖς ἀεὶ ὄντας, καὶ ἀεὶ ἐπὶ τοῖς ἀδίκου ἀδικῶν, καὶ πονηροῦ πόνου.* At illi, quibus per scelera vita fuerit trā-
facta, per Tartarum à Furiis ad Herebum Chaosque trahuntur, vbi impio-
rum locus est, & Danaidum hydrix nunquam saturæ, & sitis Tantalī. Atqui
Plato cum in Phædone Tartarum locum esse intellexerit id, quod ab Home-
ro barathrum nominatum fuit superius, quem locum esse putavit sub terra
propè centrum, e quo, & in quod omnes aquæ laberentur, sub finem demū
dialogi de Rhetorica scelestorum carcerem appellavit his verbis; *ὅστις δὲ τι-
μῶν καὶ αἰῶν, οὐκ ἐστὶν οὐδὲ τῆς τιμῆς καὶ δόξης ἀπορροήματα, ἢ δὲ τάρταρον καλεῖται, ἵστα.*
Qui vero iniuste ac impie vixisse comperientur, in punitiois, iustiꝫ sup-
plicii carcerem, quem tartarum appellant, accedere. Ibi etiam animæ vincitæ
tenebantur, vt his, declaravit Aeschylus in Prometheus;

10

*ὅστις γὰρ ἑώραν ὑπὸ τῆς γῆς τοῦ νεκρῶν ἀπὸ τοῦ τάρταρου
καὶ ἀπὸ τοῦ τάρταρου ἵστα
ἀεὶ ἵστα ἀδίκου ἀδικῶν ἀδικῶν ἀδικῶν.*

Nam si me sub terram sub inferos mortuos capientes
In immensum tartarum detrusisset
Vinctis firmisimis asperæque alligasset.

- 10 Atq; hæc ea sunt, quæ de Tartaro ab antiquis scripta inuenimus, nunc quid
sub his lateat, perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum esse
crediderunt sub vtroque cardine, vt alebat Crates, tum ob frigoris acerbī-
tatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verum illi meo iudicio
falluntur; quia multo maiores sunt tenebræ nocturnæ sub æquante circulo
habitantibus, quàm propè cardines. Nam tametsi continui sunt sex men-
ses vna nox sub Arctico cardine, dum sol à principio Libræ vsque in finem
Piscium signa meridiei percurrit, tamen non est adeo obscura nox vt lite-
ræ legi non possint. quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tar-
tarus appellari. Ego sanè potius accesserim Zetzæ opinioni, qui Tartarum
30 subterraneum incendium esse credidit, quia vapores ibi gignantur, quare &
clamores & strepitus incerti, & tremores apparent, vnde Tartarus appella-
tus est à Græcis, quia multa ibi *κατακλιμα* siue perturbationes existant. Neque
id nomen sortitus est is locus quod ibi præcipue, ac nullibi præterea fiant res
huiusmodi. Sed varia loca variis nominibus dicuntur; cum id in sublimi sit,
æther, cum sub terra, Tartarus vocatur. At nos quid dicemus esse tartarum,
in quem deducantur mortui, vnde non amplius datur reditus? terram ipsam
nimirum, sub qua occultantur et dauera, quæ vbi semel deciderint in perpe-
tuum carcerem, nunquam omnino resurgere possunt. ibi æstantes igne plu-
rimo lacus esse dicuntur, & alii rursus congelati, in quos vicissim anime
40 sceleratorum à dæmone merguntur, vt ait Plutarchus in libello de sera nu-
minis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus subterraneis frementes &
æstantes propter varios vapores, qui sub terra concipiuntur. Fuerunt igitur
ista de inferis excogitata ad deterrendos homines à flagitiis: quæ si ita
credita essent, pauci omnino scelerati homines, pauci sicarii, pauci latrones
in omnibus ætatibus fuissent. Atque vti iam non fabulis, non vanis in-
ventionibus, non figmentis poetarum amplius, sed soli veridico, soli sapien-
ti, soli bonorum omnium autori Christo crede retur, vel saltem ab iis, qui se
Christi imitatores esse profitentur. Huic æterna supplicia conscleratis ho-
minibus

minibus minitanti, si crederetur, quis peieraret? quis prædaretur? quis vel fratrem, vel virum bonum pulsaret, aut falleret? quis homo ineptissimus, & omni plebecula rudior ac impurior intrepido animo alterius controuersias iudicaret, si crederet suorum iudiciorum rationem aliquando sibi esse reddendam? cum nulla fides vel antiquorum dictis, vel Christo denique summi Dei filio habeatur; inde accidit vt omnia fraudibus, omnia insidiis, omnia controuersis plena sint, omnia periuriis atq; plus potest in iudiciis opulenti hominis, quam legum humanarum vel diuinarum autoritas. sed malos denique male perdet. hætenus de Tartaro satis dictum est, nunc de reliquis inferorum ministris dicamus, ac primum de Nocte.

10

De Nocte. Cap. XII.

Nequè Nox quidem paruo in honore fuit apud antiquos, quam Deorum omnium antiquissimam crediderunt, cum omnes locos ante Deorum ortus occupasset, & informem materiam, quæ Chaos dicta est. Hanc tamen nonnulli ex ipsa informi materia natam esse putarunt, sicuti testatur Hesiodus in Theogonia;

Ἐκ χἀνοῦ Ἔρεβος, καὶ λαοῦ ἐκ τοῦ Ἐρινίου :

Inde Chao est Erebus, Nox & tenebrosa creati,

20

Hanc antiquissimam vocarunt illi poetæ, qui è Chao natam esse crediderunt, cum neque illam quidem ante mundum in ordinem digestum, vsquam fuisse intelligant. Sic igitur illam antiquam appellauit Aratus in Astro-nomicis;

ἀλλ' ἄρα καὶ πρὶ πάντων ἔρχεται Ἄρα
καὶ ἔρπει καὶ κλεινοῦσσι χερσὶν ἰδίας
ἠὲ λυγρὰ μέγα σῆμα.

Nox antiqua suo curru conuoluitur aram
Hanc circum, quæ signa dedit ceteris nautis
Commiserata virum metuendos undique casus.

30

Non iniuria igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellauit, quod omnia ex illa nata esse credantur, vt in his legitur;

Νύκτα τῆς γένεσος ἀΐσταται, ἢ ἐκ τῆς ἀδῆρης.
τῆς γένεσος πατρὸς, ἢ καὶ κῆρυς καλίστατος.

Te canimus Nox alma parens hominumq; Deumq;
Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus esse.

Hæc vehabatur in curru, vt sictum est à poetis; cuius ante rotas astra nitescere dicebantur, ac præuia esse, sicut in his scripsit Theocritus;

καὶ γὰρ ἄλλοι

ἀΐσι τῆς ἠὲ λυγρὰ καὶ ἀΐσι τῆς ἠὲ λυγρὰ

Salueteq; Noctis

40

Sidera, quæ canthis tacite præcurreris alta.

Vehabatur autem à bigis, vt ait Virgilius libro quinto;

Et nox atra polum bigis subuecta tenebat.

Quamobrem Apollonius libro tertio noctem venientem describens, illam dixit iugum equis imponere;

καὶ δ' ἰσχυρῶς ἰδὼντι ἐπὶ ζῆρα.

Nox iniecit equis iuga.

Quod